

Včasih so v Dolini rekli čenčam in izmišljotinam, da so »loška češčina« (tej so nemara zakrivilli ime s Češkega v mesto Lož priseljeni K&K uradniki, saj so v kleno loško špraho vnašali zmedo s svojo varljivo in le na videz razumljivo govorico); danes takšno malo verjetno in težko preverljivo snov oddaja »televizija Kozji vrh«... To je tam na koncu sveta, kjer stoji na Žalostnem vrhu cerkva Matere Božje in so v njej... »davno nekoč sredi noči zaslišali nebeško lepo petje in videli cerkev vso bleščeče razsvetljeno od zunaj in od znotraj – pa ni bilo nikjer žive duše. Potem je pa vse izginilo... So šli pogledat, pa ni bilo več nič, čisto nič.«

Na loški strani Snežnika okoli Kozarišč pa straši in dela red Mračnik:

»Mračnik?!

... Tu naj aden, tu sta dva, taku vesuoka ku huojal! U mrake uen s Kozlówke prideta pa damú poterata use, kar u gozd ne pašal!«⁶

Srh spreleti človeka, ko sliši zanj, zakaj njegova resničnost sploh ni vprašljiva, celo njegov dih se zdi da začutiš za vratom tam v divjini pod Bičko goro.

SNEŽNIŠKO CVETJE – POGlavJE ZASE

Ni po naključju vrh Snežnika (izven Alp naša najvišja gora) Meka botanikov in naš najstarejši botanični rezervat (od leta 1964). Tu se prepletata alpsko in mediteransko-dinarsko rastlinje, tu se pojavljajo vegetacijski obrati, kar pomeni, da so značilne vrtače na dnu gole... Tu rastejo take rožice kot malokje drugje!

Priznam: na nekem s slikami spremljanem predavanju o snežniškem cvetju sem kar v poltemi delala zapiske – vse nekaj drugega je, če se spominjaš zgolj cvetja ali pa veš, da si videl planike, svišč, kranjsko lilijo, zlati klobuk, divjakovec, sleč, kosmatinca (mleko da se skisa, če tega položiš poleg posode, pravijo v Ilirski Bistrici), kuštravi oklep, murke, julijski lan, nebino, zvončnice, Justinijanov zvonček, pogačico, glavinec, repušnik, balkansko materino dušico, murke, mladomesečino, brstično lilijo, encijan, čemaž, navadni zlati koren, toril-

nico, kopitnik, lepi čevljec, alpski srobot, pljučnik, kraški tulipan... To potem ni več »majhno cvetoče ljudstvo«, ampak so čisto konkretni znanci, ki ima vsak svoje ime in osebnost. In celo naslov: Botanični rezervat Snežnik.

Še bolj natančno: z malo sreče ti kak šegav naključni znanec na videz čisto iz sebe pokaže kakšno oddaljeno skalno gmoto in ves v ognju pove, da toliko in tako velikih planik kot danes tamle gor še svoj živ dan ni videl in da se vsekakor splača narediti kratek ovinek... in se potem še vso pot domov hahlja, ker te je videl, kako sredi maja po tistem skalovju stikaš za planikami, ki bodo – če bodo – zacvetele šele julija ali avgusta.

SPET ENKRAT, A NIKAKOR NE POSLEDNJIČ

Zadnjič sem spet enkrat prilezla gor s Sviščakov. Kateri pot je bilo, že zdavnaj ne štejem več, naveličam pa se Snežnika nikoli ne. Vsakokrat odkrivam drugačne mike: razgibane poglede na zeleno in modro morje, bele, rdeče, zelene in vsakršne pomembne točke; nenavadne skalnate figure in obraze; mile rastlinice, ki jih zadnjič še ni bilo, in tiste, ki me vedno počakajo, a so skozi leto vsakič drugačne – bonsaje in ikebane, skalnjake in skrivnostno zamotano urejene parke; vrtače in brezna, pa kamne, ki se jim bogve kako reče, in živalce, ki so lahko povsem nevtralne ali miloglasne in očarljive, ali nadležne in celo strah vzbujajoče... Nežno in prosojno mlado zelenje v sončni luči ali dvajsetcentimetrsko ivje, ki se – belo na belem – prikazuje med podečimi se kosmi volnate megle; soparno brezvetrje ali strupen pišč, ki ne pusti dihati; blago morsko pahljanje ali sever, ki počisti obzorje, da vidiš noter v Benetke, ne da bi te kdo za ušesa potegnili navzgor v ta namen... Zdi se celo, da je Snežnik zadnja leta nekoliko zrasel, kar je za hrib gotovo nenavdno.

Ogromno nas je bilo tokrat in vsak je vsakemu voščil dober dan. Res je samota v hribih predmet poželenja številka ena, a tudi takile dve razpotegnjeni procesiji, kjer se ljudje vsevprek pozdravljajo, je po svoje pomenljiv in nekako tolažilni pojav in tem prenaseljenem in odtujenem svetu.

Ah, Snežnik! Koliko lepote, koliko zgodb in kakšnih! Koliko doživetij! Naj se nikoli ne neha.

Viharnik

VERA PIPAL

*Vedno ob tebi
ustavim korak.
Viharnik! Kdo je
še tebi enak?
Čas ti izpil je
tokove življenja.
Uporno si burji
postavil se v bran,
boj tvoj, lepotec,
ni bil zaman.
Nisi se vdal,
zato si ostal.*

Narečni zapisi pomenijo:

- ¹ »Zdaj pa še nalašč ne bom žrl!«
- ² »Včeraj je bilo pa tako dolgčas na veselici, ko se niso nič garbali!«
- ³ »Nevolja spačenal.«
»Te bom tako udaril, da ti ne bo ne smrti, ne zdravja!«
»Jaz pa tebe tako, da se v krsto ne boš prilegal!«
- ⁴ »Ti bom v glavo skočila pa po en(o) las dol pulla!«
- ⁵ »Bog nas varuj Lipeta –
to je po trstjansko;

»dregnili te bom z britvico« –
to je po prezidansko;

žgance kuhat, babe... hm –
to je pa po (Babno)poljsko...«

⁶ »Mračnik?!!

... To ni eden, to sta dva, tako visoka ko hoja! O mraku ven iz Kozlovke prideta pa domov poženeta vse, kar v gozd ne sodi!«
Op.: Od ¹ do ⁶ gre za poenostavljen zapis prezidanskega oziroma babnopoljskega govora (gebarsko narečje), pripoved o Mračniku pa je doma v Kozariščah v Loški dolini in je v tem govoru tudi zapisana.